
Krajewskiego Rafała

Dzielnice: Żoliborz

Osiedla:

Atrybuty: Nazwy pamiątkowe Od polskich postaci historycznych

Rok utworzenia nazwy: 1926

Opis

Rafał Krajewski herbu Jasieńczyk (1834-1864) architekt, pisarz, działacz polityczny. Pochodził z dzisiejszych Łępic niedaleko Pokrzywnicy na Mazowszu, był absolwentem warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. W 1857 roku uzyskał patent architekta i przez kilka lat zaprojektował kilkanaście budynków, w tym dom Fajansa zwany "Kąpielami" (Krakowskie Przedmieście 58) oraz własną kamienicę przy ul. Nowogrodzkiej, wydał też teoretyczną rozprawę zatytułowaną "Budownictwo wiejskie". Należał do grona twórców organizacji "Białych" - popierał pracę organiczną a walkę o niepodległość wiązał z pomocą dyplomatyczną innych mocarstw europejskich. Podczas powstania styczniowego - którego był przeciwnikiem - znalazł się w Komisji Wykonawczej a następnie został dyrektorem Wydziału Spraw Wewnętrznych Rządu Narodowego. Aresztowany przez Rosjan 10 III 1864 roku poddany został bestialskim torturom, podczas których nie przyznał się do pełnionej funkcji. Wydany przez współpracowników, został stracony na stokach Cytadeli 5 VIII wraz z Romualdem Trauguttem, Romanem Żulińskim, Janem Jeziorańskim oraz Józefem Toczyskim. Nie doczekał realizacji swojego ostatniego projektu architektonicznego - odbudowy spalonego rok wcześniej Ratusza Warszawskiego.

Upamiętnienia:

Brama Straceń Cytadeli Warszawskiej - wymieniony na granitowej tablicy (odsłonięcie - 1 IX 1952).

ul. Krajewskiego 4 - frontowa ściana domu - tablica z granitu z jego wizerunkiem nad tekstem (wmurowana w 1964 roku).

Park Traugutta - wymieniony na głazie stojącym w miejscu stracenia członków Rządu Narodowego (odsłonięcie - rok 1916).

Ciekawostki

W latach 30 była to główna arteria, która łączyła Śródmieście z Żoliborzem. Tędy w latach 1924-37 jeździły tramwaje 14, 15, 15A i 17, przejeżdżając tunelem pod torami prowadzącymi do Dworca

Gdańskiego. Podczas budowy wodociągów w 1932 odkryto na skrzyżowaniu z Zakroczymską tunel, z mocnym natężeniem gazów. Po powołaniu specjalnej komisji, zbadano go. Tunel zbudowano prawdopodobnie w latach 40 XIX w. i miał dwa odgałęzienia: w kierunku pn-zach było zawalone wg planów prowadził do fortu Aleksiego. Drugie zalane było wodą w kierunku fortu Legionów. Po otwarciu wiaduktu nad dworcem w 1937 roku, trakcję i szyny zlikwidowano. Po wojnie przydał się ów tunel, kiedy wiadukt był zrujnowany, znowu tędy szedł cały tranzyt, aż do odbudowy wiaduktu w 1957. W tym samym roku przedłużono ulicę do Wisłostrady. Szkoła została wybudowana wg projektu Romualda Gutta i Józefa Jankowskiego.

Stan obecny:

Nr 2: Dom mieszkalny. Zaprojektowany przez Romualda Gutta (1931-32).

Nr 2a: Dom mieszkalny dla podoficerów Funduszu Kwaterunku Wojskowego. Powstał w 1935-7 wg proj. Edgara Norwertha, tzw Pekin. Na początku budynek miał jeszcze wysoką wieżycę. Mieszkania są trzypokojowe z kuchnią. Mieszkała tu najgorsza część społeczeństwa.

Nr 4: Budynek kryzysowy dla podoficerów. Nie posiadał łazienek: myć można było się w kuchni, albo w ogóle...Projektantem był Romuald Gutt (1931-32).

Ringstand 58c (Ringstand Bauform 58c, Tobruk, Regelbau 58c) niemiecki typ małego schronu bojowego wykonanego z żelbetonu, przystosowanego do prowadzenia ognia okrężnego. Konstrukcja schronu oparta była na projekcie włoskiego schronu wykorzystywanego podczas walk o Tobruk w Afryce Północnej, stąd potoczna nazwa. Schrony Ringstand 58c były powszechnie stosowane przez Niemców, pierwsze z nich zbudowano na Wale Atlantyckim w 1942 roku. Schron wkopany był w ziemię i ponad jej poziom wystawał jedynie strop przedziału bojowego z otworem do prowadzenia ognia przez ukm (MG 34 lub MG 42). W przypadku zagrożenia strzelec chował się we wnętrzu schronu. Wejście prowadziło przez boczny otwór w ścianie schronu, poprzez wykop. Zaletą schronu były małe rozmiary, znacznie utrudniające jego wykrycie i zniszczenie. Dziś ponad ulicę wystaje zabetonowany szczyt wieżyczki.

Budynek forteczny 133. Przy skrzyżowaniu z Zakroczymską znajduje się 10-metrowe wzgórze zarośnięte krzewami. Pod warstwą ziemi znajdują się komnaty o wysokości 3-4 metry. Budynek ma 6 pomieszczeń, mieściła się w nim stajnia, nie wiadomo jednak, dlaczego została tak dokładnie zasypana. Co więcej, budynek był większy, prawdopodobnie podczas modernizacji ul. Krajewskiego zburzono jego część. Ponadto w tylnej ścianie jednej z komór są wybite 2 otwory, za którymi jest tunelik, idący zakosami. Prawdopodobnie tu zaczyna się tunek idący do zamku.

Data nadania nazwy: 1926.09.27
